

Projektplan för projektet Enskilda avlopp

1. Bakgrund

Miljö- och hälsoproblem av dåliga avloppsanläggningar

Utanför tätbebyggda områden har de flesta fastigheter enskilda avloppsanläggningar som belastas med dels toalettvattnet och dels bad-, disk- och tvättvattnet (BDT). En dålig anläggning för enskilt avlopp klarar inte av att tillräckligt rena avloppsvattnet från smittämnen, näringsämnen och kemikalier. Det orenade avloppsvattnet når till slut antingen grundvattnet eller något ytvatten (sjöar och vattendrag). Det som når grundvattnet orsakar problem för dricksvattenbrunnar med smittspridning, kemikalier och förhöjda nitrathalter. Det som rinner ut i sjöar och vattendrag orsakar problem med smittspridning, kemikalier och övergödning.

Smittspridning sker genom utsläpp av mikroorganismer såsom bakterier, virus eller parasiter. Detta kan sedan både människor och djur få i sig när man dricker eller badar i det förorenade vattnet. De flesta mikroorganismer är ofarliga för människor, men vissa kan ge upphov till sjukdom. Mängder och sammansättning av mikroorganismer som släpps ut varierar mycket mellan olika hushåll vid olika tidpunkter beroende på till exempel hälso-status.

Kemikalier i avloppsvatten har uppmärksammats mycket under de senaste åren. Framför allt gäller det då läkemedelsrester av t ex antibiotika, hormonpåverkande och antiinflammatoriska preparat. Ett exempel på problem som kan uppstå är rester av p-piller som påverkar fiskreproduktion. Läkemedelsrester i dricksvatten är också ett potentiellt problem. Men detta är i dagsläget dåligt kartlagt. Utöver läkemedel kan också miljöeffekter av ett antal hushållskemikalier förekomma.

Övergödning beror på för hög tillförsel av näringsämnena kväve och fosfor till sjöar och vattendrag. Avloppsvatten från hushållen innehåller förhållandevis mycket av dessa näringsämnen. Effekterna kan dels märkas på en regional nivå t ex Östersjön med syrebrist i bottenarna, giftalger samt förändringar i flora och fauna. Dels märks det lokalt i mindre sjöar och vattendrag med igenväxning, dåligt badvattnet och större andel vitfisk.

Inventering i Habo och Mullsjö kommuner

Mellan 2003 och 2005 inventerades de enskilda avloppen i kommunerna. Sammanlagt finns det drygt 2 000 enskilda avlopp i Habo och Mullsjö kommuner. I inventeringsarbetet delades avloppen in i tre kategorier. Ca 700 avlopp är undermåliga med hög risk för förorening, ca 700 har mindre väl fungerande reningsförmåga och ca 700 st har tillfredsställande rening. Inom avloppsprojektet kommer indelningen i kategorier göras mer preciserat varför antalet avlopp att åtgärda avviker lite från tidigare indelning. I stort sett kommer de avlopp som ska åtgärdas inom ramen för projektet att sammanfalla med de avlopp som tidigare var i kategorin med hög risk för förorening.

2. Syfte

Syftet med projektet är att de sämsta enskilda avloppsanläggningarna i Habo och Mullsjö kommuner ska åtgärdas för att ge bättre vattenkvalitet i sjöar och vattendrag samt att ge bättre förutsättningar för tjänligt dricksvatten. Det finns ett behov av att följa upp den inventering som gjordes år 2003-2005 med åtgärder innan inventeringsresultaten blir inaktuella.

Ett annat syfte är att dra vårt strå till stacken i det nationella miljömålsinriktade arbetet som pågår på bred front i svenska kommuner och länsstyrelser. När det gäller åtgärder av enskilda avlopp har många kommuner kommit längre än Habo och Mullsjö kommuner. Men hur långt kommunerna har kommit varierar mycket. I länet har få kommuner tagit sig förbi inventeringsfasen som gjordes år 2003-2005 i Habo och Mullsjö kommuner.

3. Lagstiftning och miljömål

I miljöbalken (MB) 9:7 föreskrivs att avloppsvatten ska avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål ska lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras.

MB 2:3 anger att den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska iaktta de skyddsåtgärder som behövs för att motverka skador eller olägenheter för människors hälsa och miljön. I andra stycket betonas att dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att verksamheten eller åtgärden kan medföra sådana skador eller olägenheter.

Enligt förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd 12 § är det förbjudet att i vattenområde släppa ut avloppsvatten från vattentoalett om avloppsvattnet inte genomgått längre gående rening än slamavskiljning. Detta gäller så länge det inte är uppenbart att utsläppet kan göras utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Vattenområde definieras i MB 11:4 som ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd.

Utöver de ovan nämnda specifika bestämmelserna för avlopp finns också nationella och regionala miljömål för att bland annat minska övergödning. I det nationella miljömålet för minskad övergödning anges att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten. Inriktningen är att miljömålet ska nås inom en generation. I Jönköpings län finns delmål om att fosforutsläpp till sjöar och vattendrag ska minska med 10 % och kväveutsläpp ska minska med 15 % till år 2010 från 1991-1995 års nivå. Andra miljömål som har en direkt eller indirekt koppling de enskilda avloppens miljöpåverkan är grundvatten av god kvalitet, levande sjöar och vattendrag samt god bebyggd miljö.

4. Etappindelning

För att få tydlighet gentemot kommuninvånarna kan man dela in åtgärdsarbetet i etapper. Varje etapp inleds med att man väljer ut de avloppsanläggningar som ska åtgärdas inom ramen för etappen. Sedan jobbar man bara mot de man valt ut. Detta gör att man slipper att några, de sköt-sammaste, skräms till att åtgärda sitt avlopp på ett tidigt stadium för att sedan se grannen med motsvarande anläggning gå fri från krav på åtgärder. För att det ska fungera som tänkt är det viktigt att vi innan första utskicket i etappen vet att vi kommer att slutföra etappen fullständigt. Följande moment ingår i varje etapp:

1. Definiera exakt vilken typ av avlopp/fastigheter som ska ingå i etappen
2. Brevutskick till fastighetsägarna
3. Informationsmöte för de som fått informationsbrevet
4. Fastighetsägarna ansöker om tillstånd för nytt avlopp inom fyra månader
5. Efter fyra månader görs platsbesök hos dem som inte ansökt om tillstånd
6. Eventuella förelägganden för de som inte sökt tillstånd
7. Uppföljning av de som sökt tillstånd

Inom ramen för projektet deltar också miljöförvaltningen i länets arbetsgrupp för enskilda avlopp inom Miljösamverkan f. Miljösamverkan f och länets kommuner i samarbete med branschorganisationen Maskinentreprenörerna kommer att anordna en tredagars diplomutbildning för entreprenörer inom enskilda avlopp under kommande vinter och vår. Miljöförvaltningen kan i sin tillståndsprövning för enskilda avlopp mest påverka att det blir rätt typ av anläggning på rätt plats. Det är entreprenörerna med

deras kunskapsnivå som avgör om avloppsanläggningarna blir rätt utförda. I arbetsgruppen kommer också gemensamma blanketter, beslutsmallar och handläggningsrutiner att tas fram.

Etapp 1

Etapp 1 bör inkludera direktutsläpp och andra avlopp där det finns uppenbara risker för hälsa och miljö. Det kan röra sig om ett par hundra stycken. Gissningsvis åtgärdas genom detta mer än hälften av de miljö- och hälsofarliga utsläppen, räknat som mängd av närings- och smittämnen, som vi totalt kan påverka genom avloppsprojektet.

Efter att vi från våra register har valt ut de avloppsanläggningar som ska ingå i etappen görs ett informationsutskick till de berörda.

Följande avloppsanläggningar ingår i prioriteringsgrupp 1 som ska åtgärdas inom ramen för den första etappen:

- Permanent och fritidshus med WC som saknar längre gående rening än slamavskiljning och släpper avloppsvattnet direkt eller via dräneringsledning till ytvatten.
- Övriga avlopp med tydliga miljö- eller hälsorisker. Exempelvis avlopp som orsakar/kan orsaka förorening av vattentäkt eller stor påverkan på badvatten eller andra känsliga ytvatten.

I utskicket ska finnas information om de uppgifter vi har i våra register och att om dessa uppgifter stämmer kommer de, om de inte söker tillstånd för nytt avlopp, att efter en viss tid (t ex fyra månader) och efter inspektion av miljöförvaltningen att tvingas till åtgärder. Om de är osäkra på om våra registeruppgifter verkligen stämmer kan miljöförvaltningen kostnadsfritt komma ut för att göra en bedömning. Detta besök kommer inte att påverka dem negativt på något sätt. Under fyra månader från det att de fått informationsbrevet kan de själva ansöka om tillstånd för nytt avlopp om de vill. Väljer man att söka tillstånd ska man tänka på att man har ytterligare två år på sig att anlägga avloppet. Då har man alltså totalt nästan två och ett halvt år på sig att åtgärda sin avloppsanläggning. Om man valt att inte ansöka om tillstånd innan de fyra månaderna har gått kommer miljöförvaltningen att inspektera anläggningen varefter förbud av fortsatt utsläpp normalt meddelas. I samband med inspektionen kan det i ett fåtal fall också uppdragas att det inte finns skäl för förbud. Det kan t ex vara att fastigheten nyttjas mycket lite eller att anläggningen var i bättre skick än vad som framgick av registeruppgifterna.

Etapp 2

Etapp 2 kan påbörjas när det finns tid över i etapp 1, troligen efter brevet utskicket i etapp 1. För att välja ut de som ska med i etapp 2 behöver

antagligen en geografisk indelning göras. För etapp 2 kan man räkna med ca 400 avlopp. Gissningsvis åtgärdas genom detta 30 % av de miljö- och hälsofarliga utsläppen som vi totalt kan påverka genom avloppsprojektet. Nu om inte tidigare får vi också ta slutlig ställning till om det är värt besväret att göra en GIS-applikation. Fördelen är att vi kan åskådliggöra problemområden på ett tydligt sätt. Nackdelarna är naturligtvis arbetsinsatsen samt att det är osäkert hur mycket nytta vi får av det.

För etapp 2 görs ett liknande utskick som i etapp 1. Eftersom det är fråga om mindre akuta utsläpp kan vi ge lite längre tid för åtgärder. Eventuella förbud i etapp 2 och senare kommer att kräva en mer omfattande motivering än etapp 1. Då kan man bl a hänvisa till miljömål och allmänna råd.

5. Tidplan

Följande tidplan finns för etapp 1:

- 2007 November; utskick görs till de med avlopp i prioriteringsgrupp 1.
- 2008 Jan-feb; utskick med påminnelse.
April-juni; inspektion hos de som inte kommit in med tillståndsansökan. Meddela föreläggande eller förbud som börjar gälla efter 6-9 månader.
- 2009 April-maj; De som fått föreläggande eller förbud ska ha åtgärdat sina avlopp alternativt slutat använda dem. Uppföljning.
- 2010 Jan-juli; De som frivilligt sökt tillstånd ska ha åtgärdat sina avlopp. Kontrollera.

Följande översiktliga tidplan finns för etapp 2:

- 2008 Vår; utskick till prioriteringsgrupp 2.
Höst; påminnelse.
Vinter; inspektion hos de som inte inkommit med tillståndsansökan. Förelägganden.
- 2009/2010 Uppföljning av förelägganden.
- 2011 Uppföljning av de som sökt tillstånd.

6. Rapportering

Rapportering till miljönämnden kommer att ske enligt nämndens önskemål. Förslagsvis varje tertiäl och innan ny etapp påbörjas.